

REMISSVAR från Sigtuna kommun

2018-09-14

Till:

Justitiedepartementet

Dnr Ju2018/02403/DOM

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.dom@regeringskansliet.se

Departementspromemorian Snabbare lagföring (Ds 2018:9)

Sigtuna kommun tackar för möjligheten att få avge sitt remissvar härom.

Sammanfattning

Sigtuna kommun ser stora fördelar med ett från rättsväsendet skärpt fokus på en snabbare lagföring av unga som begår brott och personer vilka återkommande begår nya brott - med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet.

Sigtuna kommuns inställning i sak är härmed kortfattat:

- Dygnet-runt-jourdomstol med beredskap hos ett utpekat antal utifrån geografiskt relevant upptagningsområde, och nya arbetssätt (se Norgemodellen) torde kunna vara en möjlig väg att gå i denna del – detta då den kriminalpolitiska fördelen bör väga tyngre i den ena vågskålen
- Positiv med åsyftande på det nya delgivningssätt som är på försök; tillgänglighetsdelgivning. Ordet ”bör” i avsnitt 4.2: ”Samtidigt bör dock den misstänktes möjlighet att få del av utredningen stärkas genom ökad information i alla led i syfte att bibehålla rådande rättssäkerhetskrav.” stryks.

- Sigtuna kommun stöder utredningens modell redovisad i avsnitt 5.3.8 - vilken kan komma att inarbetas med slutberedningen av promemorian Ds 2013:30 och utredningens förslag på att tillgänglighetsdelgivning och tidig bokning av huvudförhandling inte är tillämpligt för unga lagöverträdare samt den försöksverksamhet utredningen föreslår ska påbörjas januari 2019 och pågå under två år.
Sigtuna kommun ser att det viktiga arbete Sveriges socialnämnder gör, för både den unge lagöverträdaren men också dennes familj och närstående, måste samordnas ytterligare med andra berörda myndigheter och följa en enhetligt bestämd nationell standard som också innefattar de lagstadgade handläggningstiderna såväl arbetssätt som rent organisatoriskt; vilket kan utgöra en grund för en kommande statlig utredning i denna nu föreslagna del.
- Utökad häktningsmöjlighet är positivt utifrån nya arbetssätt med beaktande av att: - återfallsrisken ska vara konkret och av en viss styrka, - ett möjliggörande av kombinerad häktnings- och huvudförhandling, - proportionalitetsprincipen uttryckligen införs i lagtexten enligt utredarens förslag
Utredaren behöver i sitt fortsatta arbete ytterligare belysa två diffusa uttalanden (diskuteras kring i avsnitt 6.2.5) – se sid 8 längst ned vad vi anför
- Förslaget uttalat i avsnitt 7.1 stöds och detta utifrån vissa preferenser
- Reformbehovet är nödvändigt
- Konsekvenser och ikraftträdande stöds om inget annat uttalats sett till detta remissvar
- Författningskommentarers innehåll är inte Sigtuna kommuns uppgift att bedöma bokstavligen

Avsnitt 3 Jourdomstolar

Utredaren anser överlag att det finns begränsningar med en ny form av jourdomstolssystem än dagens gällande som inte står i paritet med de ”vinster” (se avsnitt 3.4.2 ”En jourdomstolslösning skulle sannolikt medföra att handläggningstiderna för brottmål påverkas i positiv riktning; detta eftersom ett antal mål skulle avgöras mycket snabbt och

under jourtid vilket i sin tur skulle leda till att den ordinarie verksamheten avlastades.” som skulle vara för handen vid en första anblick. Utredningen pekar på att antalet mål som skulle kunna avgöras omedelbart är begränsat; brottsutredningen i sig behöver ta viss tid i anspråk, endast mycket enkla mål skulle omfattas och stora kostnader och praktiska svårigheter är förknippad med dygnet-runt-öppna jourdomstolar – ändock att kvälls- och helgöppen jourdomstol inte fullt ut är lika kostsam och praktiskt svårgörigt; se nedanstående stycke.

Utredaren tar som sagt även upp alternativ till detta ovannämnda system genom att istället föreslå en kvälls- och helgöppen jourdomstol, men kommer fram till att omedelbar lagföring endast blir möjlig i enstaka fall och fast fördel uppnås då fler brottmålsförhandlingar kan hållas, är denna lösning inte heller att förorda.

Sigtuna kommuns inställning i denna del är att det ändock finns skäl som talar för inrättande av dygnet-runt-öppen jourdomstol, men genom en sådan lösning som föreslås i den föreliggande utredningen i avsnitt 3.4.7 gällande Domstolsverkets projekt ”Effektiv och enhetlig helgberedskap” - vilken vi ihopkopplar med 3.5: ”En ordning med jourdomstolar skulle också kunna gå ut på att en mindre krets av tingsrätter [...] hade beredskap att snabbt pröva brottmål inom ett geografiskt område som också innefattar andra närliggande domstolars domkretsar.”; vilket givet ger lägre ekonomiska konsekvenser. Vi framhåller till stöd för vår inställning vad departementschefen uttalade i ”Rättegångsutredningens översyn av rättegångsbalken (SOU 1982:26)” vilken föreliggande utredning hänvisar till under avsnitt 3.2.4: ”Departementschefen framhöll att även om ett regelrätt jourdomstols-system kanske inte var motiverat utifrån processekonomiska och andra skäl så skulle man i vissa fall kunna uppnå avsevärda kriminalpolitiska fördelar med en ordning där gärningsmannen ställs inför domstol avsevärt snabbare, särskilt när det gäller ungdomar som grips på bar gärning.”. Denna inställning baserar sig på att den samhällsstruktur vi ser idag är så pass förändrad över åren med utgångspunkt i mängden brott, av enklare karaktär, begångna av unga lagöverträdare, att det finns kriminalpolitiska fördelar som väger över den processekonomiska vågskålen i denna del. Givetvis ska kraven på rättssäkerhet vara förenliga med flera faktorer, som t ex grundläggande rättigheter enligt EKMR och att brottsutredningen är slutförd, och såsom uttalades i ”Ett reformerat åklagarväsende (SOU 1992:61)”, se avsnitt 3.2.5, föll åklagarens övervägande av införandet av jourdomstol på att ”Svårigheten ligger i stället, som vi ser det, i att det brister i förutsättningarna för att i någon

större utsträckning slopa kravet på förundersökning.”, men åklagarens uttalande då att ”Även om det skulle kunna fungera i vissa mål synes det i flertalet fall vara svårt att förena ett sådant system med de krav på rättssäkerhet som vi ställer på förfarandet.”, kan vinna viktiga kriminalpolitiska åtgärder som under en begränsad tid, låt säga en femårsperiod, är väl värd att avsätta medel och resurser för ser Sigtuna kommun. Vår inställning i denna del sammanfaller också utifrån ”Ungdomsbrottskommitténs betänkande (SOU 1993:35)”, vilken den föreliggande utredningen behandlar under avsnitt 3.2.6 med citatet ”[...] men också med syftet att den unge inte skulle behöva vänta på att bli lagförd och att han eller hon skulle få veta vilka konsekvenserna blir av ett brott.” samt (avsnitt 3.4.2) ”Om det går lång tid från gärningstillfället till dess gärningen prövas finns risken att påföljden i vissa fall framstår som obehövlig eller orättfärdig. Särskilt ungdomars tillvaro kan förändras snabbt och ta olika riktningar under uppväxten. Under perioden från brottet till lagföringen kan en ung lagöverträdarens livssituation antingen utvecklas på ett gynnsamt sätt så att åtgärder inte längre är lika nödvändiga eller utvecklas i motsatt riktning där mer kraftfulla åtgärder blir nödvändiga.”.

Sigtuna kommun utläser av föreliggande utredning att den internationella utblicken och då med tanke på Norges pågående projekt med snabbspår i brottmål, se avsnitt 3.3.2, möjligen skulle kunna vara applicerbar på det svenska rättssystemet med avseende på ”Snabbare lagföring” med vissa justeringar (ändock målgruppen uttalats vara i första hand tilltalade som är utländska medborgare med svag anknytning till Norge). I Norge har domstolarna utsett fasta försvarare som sedan polis vid behov förordnar enligt domstolens listning och dessa har 10 minuter på sig att besvara en förfrågan om att kunna åta sig uppdrag och det är polis och åklagare själva bestämmer tid för huvudförhandling – en sammantagning ordning som bidrar till att lagföringen går snabbare enligt den generella slutsatsen projektledningen dragit.

Avsnitt 4 Snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare

Under detta avsnitt behandlas snabbare lagföring av enklare mängdbrott där en satsning på och en utveckling av enklare brottsutredningar, med lagföring inom två respektive sex veckor från polisens ingripande, görs i ett projekt i norra Stockholm med start 2018 pågående som längst till 2021 enligt remissförslaget. Se avsnitt 4.3.2: ”Den korta tiden, om två veckor, är avsedd för de brott som kan utredas direkt på brottsplatsen. Den förlängda tiden, om sex veckor, är avsedd för sådana

brottsutredningar som kräver kompletterande utredningsåtgärder, exempelvis inhämtande av analysbesked, och som kan slutföras inom tre veckor.”.

Den föreliggande utredningen anser, se avsnitt 4.2 och 4.3.3, att ett nytt delgivningssätt som införts på försök fr o m 1 maj 2018 - tillgänglighetsdelgivning – ska förlängas för att inte de vinster som har uppnåtts ska gå förlorade. Detta nya delgivningssätt förkortar handläggningstiderna och skapar en möjlighet att göra en preliminär bokning av huvudförhandling i ett tidigt skede av utredning av den brottsmisstänkte.

Också uttalas i avsnitt 4.3.1 att ”Det är särskilt angeläget att helt undvika eller väsentligt förkorta de moment där inget aktivt arbete äger rum. I försöksprojektet genomför polispersonal i yttre tjänst i större omfattning brottsutredning direkt på brottsplatsen med stöd av tillgängliga förundersökningsledare. Utöver tillgängliggörandet och möjligheten att hämta handlingarna i tingsrättens lokaler ska den misstänkte dock även få handlingarna skickade till sig på det sätt som han eller hon önskar, företrädesvis på elektronisk väg eller med posten.”. Detta försöksprojekt har som utgångspunkt att polisutredningen ska slutföras direkt på brottsplatsen eller inom tre veckor från ingripandet och i syfte att tidsramarna i snabbförfarandet ska kunna upprätthållas; se förordning (2017:1028) om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott.

Båda försöksprojekten föreslås i föreliggande departementspromemoria Ds 2018:9 förlängas till utgången av 2021.

Sigtuna kommuns inställning i denna del är odelat positiv gällande det nya införda delgivningssättet (lag (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål) som nu föreslås förlängas (liksom försöksprojektet för norra Stockholms vuxna lagöverträdare), bokning av huvudförhandling direkt på brottsplatsen samt bibehållen möjlighet till godkännande av strafföreläggande. Vår inställning utgår från vad som redovisas under utredningens avsnitt 4.3.3 ”Tillgänglighetsdelgivning innebär att den ingripande polisen på brottsplatsen informerar den misstänkte om att stämningsansökan, kallelse och andra handlingar i brottmålet kommer att finnas tillgängliga hos domstolen på en viss bestämd tid och plats och att den misstänkte vid den tidpunkten kan hämta handlingarna hos domstolen. Den misstänkte anses delgiven vid tillgängliggörandet av handlingarna.” och ”Polisen ska, i samverkan med

åklagare och domstol, kunna boka tidpunkten för huvudförhandling direkt på brottsplatsen. [...] Den tidiga bokningen möjliggör tillsammans med det nya delgivningssättet en betydligt snabbare lagföring än vad som kan ske idag och leder till att den misstänkte och övriga berörda såsom vittnen och målsägande, kan förutse kommande steg i lagföringsprocessen.” samt ”Polisen får därför möjlighet att i ökad utsträckning föreslå den misstänkte att utfärda en fullmakt för godkännande av strafföreläggande. Genom en sådan fullmakt kan den misstänkte, om han eller hon så önskar, lagföras för brottet utan att det krävs någon ytterligare medverkan än åtgärderna på brottsplatsen och undertecknandet av fullmakten.”.

Vi anser att vad utredaren uttalar i avsnitt 4.2: ”Samtidigt bör dock den misstänktes möjlighet att få del av utredningen stärkas genom ökad information i alla led i syfte att bibehålla rådande rättssäkerhetskrav.” med avseende på ”bör” ska strykas för att kunna sätta likhetstecken mellan ”ökad information i alla led” och ”bibehålla rådande rättssäkerhetskrav.”.

Avsnitt 5 Snabbare lagföring för unga lagöverträdare

I detta avsnitt tydliggörs att unga lagöverträdare positivt särbehandlas i det svenska straffprocess- och påföljdssystemet i enlighet med grundläggande rättsordning och att det pågår ytterligare europarättsligt arbete för att stärka unga misstänkta och tilltalades rättigheter. Avsnitt 5.2.3 uttalar att ”Det finns ett särskilt intresse av att samhället reagerar på brott som unga personer gör sig skyldiga till och en snabb reaktion kan ge den unge ett sådant stöd att hon eller han avhåller sig från vidare brottslighet.” och i avsnitt 5.2.5 ”Det kan anses vara av betydelse för den allmänna laglydnaden att straff så snart som möjligt följer på brott. Det kan också innebära en onödig oro för den tilltalade att under en lång tid invänta utgången.”, ”Som utgångspunkt gäller alltså att barnet eller den unge ska vara personligen närvarande, något som är motiverat främst av pedagogiska skäl.”.

Sigtuna kommuns inställning i denna del är att vad som anförs i avsnitt 5.3.1 gällande ”Unga lagöverträdare kan ofta ha en tillvaro som snabbt förändras och där behov av vård och stöd snabbt kan komma och gå. En snabb lagföring kan förbättra förutsättningarna för en högre kvalitet på brottsutredningen, liksom för bättre och snabbare behandlingsåtgärder. För unga misstänkta kan en skyndsam handläggning också ha ett särskilt pedagogiskt värde genom att

sambandet mellan brott och reaktion blir tydligt.” får positivt medhåll, men vi vill samtidigt betona vikten av att just förundersökningen effektiviseras (den inledande delen främst) ytterligare (genom omedelbara utredningsåtgärder) för unga lagöverträdare, men att göra avsteg från särregleringen och dess rättssäkerhetsgarantier är inte en väg att gå, utan även nya former för snabbare lagföring av unga lagöverträdare måste utarbetas än de som finns tillgängliga idag såsom straffvarning, åtalsunderlåtelse och strafföreläggande. Sigtuna kommun ser att det viktiga arbete Sveriges socialnämnder gör, för både den unge lagöverträdaren men också dennes familj och närstående, måste samordnas ytterligare med andra berörda myndigheter och följa en enhetligt bestämd nationell standard som också innefattar de lagstadgade handläggningstiderna såväl arbetssätt som rent organisatoriskt; vilket kan utgöra en grund för en kommande statlig utredning i denna nu föreslagna del.

Sigtuna kommun läser i avsnitt 5.3.5 att ”I promemorian *Skyndsambetskrav och tidsfrister i ärenden med unga misstänkta och unga målsägande* (Ds 2013:30)” gjordes en översyn av skyndsambetsreglerna under lagföringsprocessen med unga. Promemorian, som har remissbehandlats, bereds för närvarande inom Regeringskansliet.” och vi ser framemot att få se det färdiga arbetet kring detta då det nyssnämnda avsnittets sammanfattning rör några viktiga aspekter för att möjliggöra arbetet med en snabbare lagföring för unga lagöverträdare.

Sigtuna kommun stöder utredningens modell redovisad i avsnitt 5.3.8 - vilken kan komma att inarbetas med slutberedningen av promemorian Ds 2013:30 och utredningens förslag på att tillgänglighetsdelgivning och tidning bokning av huvudförhandling inte är tillämpligt för unga lagöverträdare samt den försöksverksamhet utredningen föreslår ska påbörjas januari 2019 och pågå under två år.

Avsnitt 6 Häktning och snabbare lagföring för frihetsberövade vid mindre allvarlig brottslighet

Utredaren föreslår vissa uppräknade situationer lämpade för snabbare lagföring utifrån utökad häktningsmöjlighet och särskilt med utgångspunkt i: ”Ett sådant fall är situationer där en person återkommande återfaller i mindre allvarlig brottslighet” och visar enligt statistik på att ”Medelgenomströmningstiderna för lättutredda brott är relativt lång. För de allra enklaste brotten tar lagföringen ca 22-23 veckor räknat från brottet till lagföring i domstol.” (ändock det i avsnitt 7.1.1

anges ”Genomströmningstiderna för lättutredd brottslighet är relativt långa, från 22-23 veckor i genomsnitt från brottet till lagföring i domstol för de allra enklaste fallen och uppemot 30-35 veckor för andra lättutredda brott.”) och ”I de fall det är mest angeläget att förhindra fortsatt brottslighet skulle häktning kunna användas.” och denna metod anser utredaren kan vara ett steg för snabbare lagföring i denna situation: ”Vid ett frihetsberövande hindras den misstänkte, i vart fall på kort sikt, från att återfalla i brott och lagföringen kan ske inom några dagar upp till någon vecka från brottet.” (se avsnitt 6.1).

Avsnitt 6.2.1 behandlar den idag gällande situationen vilken utredaren vill förändra genom sitt förslag till häktning oberoende brottens beskaffenhet vid recidiv risk istället för dagens: ”[...] att upprepade återfall betraktas som uppenbart lagtrots. Däremot kan den misstänkte inte frihetsberövas för att förhindra fortsatt brottslighet trots att den fortsatta återfallsrisken är hög. Ofta medför den s.k. straffrabatten att påföljden inte påverkas i någon egentlig mening av det förhållandet att den misstänkte har begått ett stort antal lindriga brott, exempelvis ett flertal olovliga körningar fram till lagföringen.” och i avsnitt 6.2.5 att ”Eftersom det i dessa fall inte handlar om brott som i första hand riktar sig mot eller medför fara för annans liv, hälsa eller egendom eller i övrigt allvarligt kränker annans personliga integritet följer också en viss återhållsamhet till häktning om inte recidivriskens är betydande.”

I avsnitt 6.5 behandlar utredaren kort den av Häktes- och restriktionsutredningen i SOU 2016:52 föreslagna utökade möjligheten att hålla en huvudförhandling genom en kombinerad häktnings- och huvudförhandling – till vilken utredaren ansluter sig.

Sigtuna kommuns inställning i denna del är att de av utredaren framlagda förslagen vinner ett positivt gehör såsom att:

- återfallsrisken ska vara konkret och av en viss styrka, men här är gränsdragningen viktig så att inte ”ribban sätts för högt” och då motverkar sitt syfte att vinna en snabbare lagföring
- en kombinerad häktnings- och huvudförhandling kan möjliggöras
- proportionalitetsprincipen uttryckligen införs i lagtexten (enligt avsnitt 6.2.7)

Vad Sigstuna kommun vill att utredaren ytterligare belyser i sitt fortsatta arbete är följande två diffusa uttalande (avsnitt 6.2.5):

- ”För att häktning ska kunna ske enligt den föreslagna bestämmelsen krävs att risken för återfall, liksom gäller enligt

huvudregeln, är konkret och av en viss styrka. Eftersom det i dessa fall inte handlar om brott som i första hand riktar sig mot eller medför fara för annans liv, hälsa eller egendom eller i övrigt allvarligt kränker annans personliga integritet följer också en viss återhållsamhet till häktning om inte recidivriskerna är betydande.” – vilken Sigtuna kommun förstår det som hör samman med vad som anförs i avsnitt 6.2 gällande ”oberoende av brottens beskaffenhet”

- ”Det ska normalt sett handla om risk för återfall i brott inom en kort tidsrymd. Av betydelse för den bedömningen är framförallt den misstänktes tidigare brottslighet och en prognos av risken för att den misstänkte begår nya brott.” – varpå ett förslag från Sigtuna kommun är att denna tidsrymd ska avse en viss maximal tidsperiod, detta också utifrån omgivningens påverkan och roll.

Avsnitt 7 Slutunderrättelse vid enklare förundersökningar

Utredaren anger här att (avsnitt 7.1.1): ”För att uppnå en snabbare lagföring vid enklare förundersökningar är en del av lösningen att polisarbetet behöver bli snabbare och effektivare. I detta ingår ett behov av att anpassa bestämmelserna om förundersökningen för de mindre komplicerade brottsutredningarna, t.ex. när det gäller bestämmelserna om slutunderrättelse och delgivning av slutunderrättelse.” samt ”På så sätt kan okomplicerade brottsutredningar avslutas på ett praktiskt och effektivt sätt genom att slutunderrättelse inte behöver ske inför åtals väckande.” och ”Den föreslagna nya bestämmelsen behandlar således endast slutunderrättelsen i samband med förundersökningens avslutande.”.

Sigtuna kommuns inställning i denna del är att förslaget uttalat i avsnitt 7.1 stöds och detta utifrån förslagslydelsen avseende i att de mindre komplicerade utredningarna vilka leds av Polismyndigheten, inte inskränker den misstänktes rätt till insyn eller möjlighet att påverka brottsutredningen och rätten består även efter förundersökningens avslutande.

Avsnitt 8 Reformbehov

Utredaren anger här inledningsvis att ”Det handlar alltså mer om tankar och förslag till vilka frågor som behöver ses över på kort och medellång sikt.”.

Sigtuna kommuns inställning i denna del är att utredarens förslag på reformbehov för att en ännu snabbare lagföring ska kunna åstadkommas på sikt, är en framtida uppgift för en ny utredning i sak – vilken vi förväntar oss inte ligger allt för långt bort rent tidsperspektivmässigt då en snabbare lagföring i många övriga delar är rätt väg att gå för både den pågående kriminalpolitiska såväl processekonomiska utvecklingen.

Avsnitt 9 Konsekvenser och ikraftträdande

Sigtuna kommuns inställning i denna del är att utredarens förslag stöds till de delar vi inte har uttalat annat i vårt här föreliggande remissvar.

Avsnitt 10 Författningskommentar

Sigtuna kommuns inställning i denna del är de slutliga författningskommentarerna är utarbetade med hänsyn till inkomna remissvar.

Sigtuna kommun vill slutligen anföra att en utredning avseende samma sakfråga, snabbare lagföring (och då med utgångspunkt i jourdomstol, utveckling av enklare brottsutredningar, nya principiella arbetsätt och nya försöksprojekt bland annat), men med utgångspunkt i grövre brott med fördel kan initieras i nästa följdsteg – såsom utredaren i avsnitt 8.4 också uttalar sig kring.

Sigtuna kommuns slutord med utgångspunkt i ovanstående stycke: domstol utdömer inte endast den begångna gärningens påföljd, utan fattar även beslut om häktning samt vissa tvångsåtgärder som endast domstol kan fatta åt åklagare och polis i pågående utredningar. Beslut som i ett utredningsskede inte kan avvaktas och således behöver fattas av jourdomstol.

I detta remissyttrande har tf kommunjurist Jeanethe Karlsson Ekestam varit huvudansvarig.